

Կ. ՍՄԻՐՆՈՎԱ

ՅԵՐԿՈՒ ՍԻՐՏ

ԴԵՏՆԱՏ

1933

ՅԵՐԵՎԱՆ

59307-66

Գառ. խմբագիր Հ. Արամ
Թարգմանիչ Այվազյան
Նկ. Վիգին
Երբագրեց Դաբ. Հակոբյան

Պետրատի տպարան, Յերեվան, գլավլիտ №8325 (բ), պամվեր №2161, տի-
րաճ 4000, հանձնված է արտադրության 20 եփտեմբերի 1933թ. ստորա-
գրված է տպելու 3 նոեմբերին 1933թ.

Ամռան արևը շատ տաք է
Ողեսնայում:

Փողոցներով փոտարորիկ ան-
հնար է քայլել. նույնիսկ չստե-
րի տակի կաշիներն այրվում են:

Ահա և Իրիշկան մայթերի վրա՝
մի փողեց մյուս փողի վրա
թռչկոտում է:

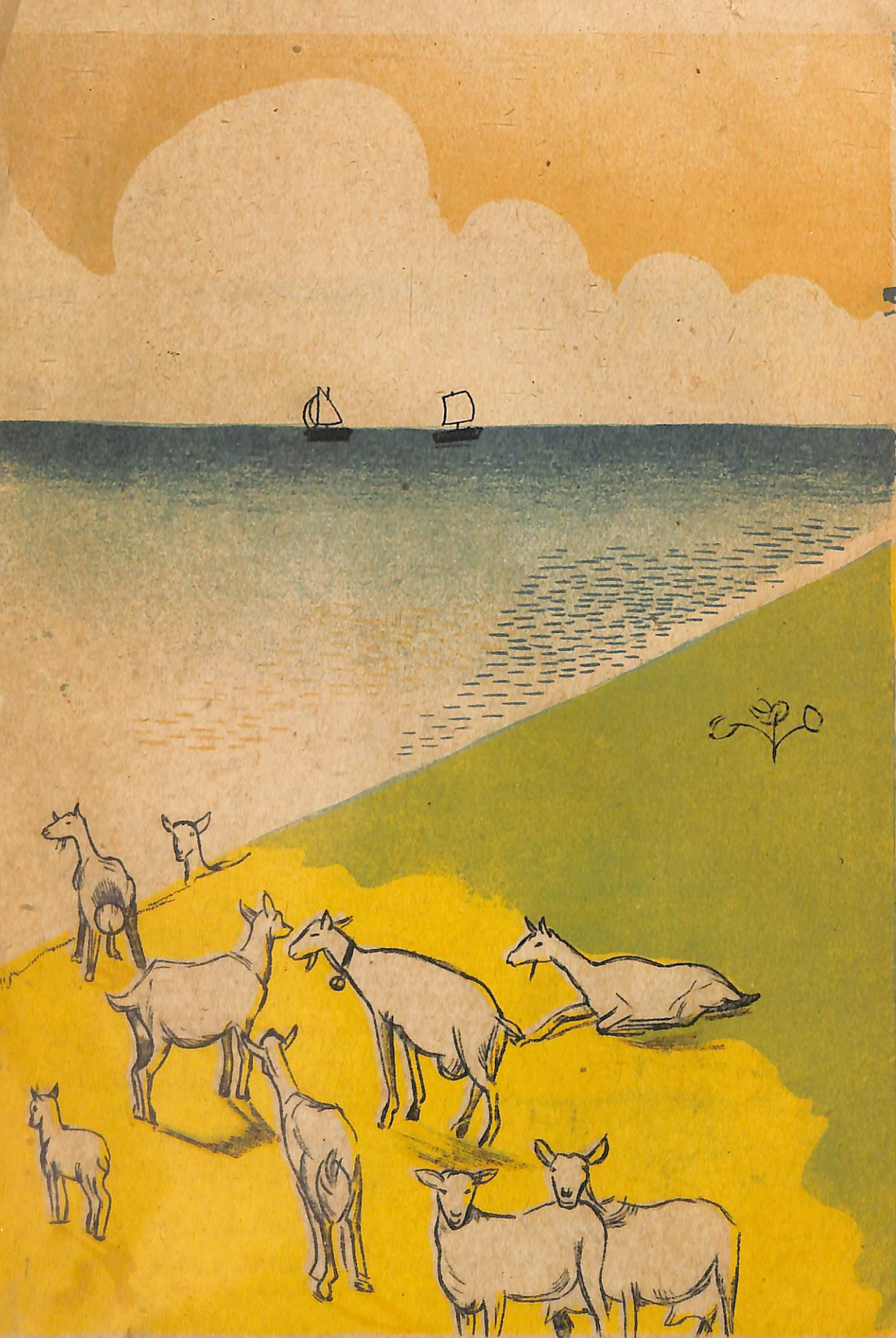
Բայց լերը նրբանցքը վերջա-
ցավ, նա կանգ առավ:

Յե՛վ աջ կողմը, և՛ ձախ կողմը,
և՛ ներքև, փողքերի տակ, և՛ վերև,
մինչև յերկնքի յեղերքը — ամբող-
ջովին ջուր է:

Այնքան մեծ է ծովը...

— Հո-հո-հո — կանչում է Իրիշ-
կան և թափահարում թևերը ծո-
վի ժայռի վրա կանգնած:

Ժայռի տակ մի քանդված տուն
կա, պառչզամբով, յերկու սյու-
նով ու դռնով: Տան շեմքից քիչ
հեռու աղյուսներ և աղբ է թափ-
ված: Մի զեղնավուն շուն փոր-
փրկում է աղբը:

Անցյալում, յերբ դեռ Իրիշկան չեր ծնվել, այս ծովի վրա ոտար, վոչ խորհրդային նավեր ելին լողում և կրակում ելին չուգունե սև թնդանոթներից. նրանք քանդեցին այս տունը և ուրիշ շատ փաստներ տվին:

Ծովը փրփրում է, և յերևում է հեռքը մի փոքրիկ սպիտակ նավի, վորը անիվներով ցրում է ջուրը և շտապում:

Հեռու-հեռու լողում են նավակները:

— Կամաց, — ասում է մայրը, — վայր կընկնես, ջարդ ու փշուր կլինես: Ահա ճամպան:

Ներքևի ճամպով անցնում է ալծերի հոտը:

— Ուզենամ ախպես կցատկեմ, ախպես կթռչեմ — կթռչեմ կանցնե՛մ:

Յեվ Իրիշկան սրընթաց ցած է վազում:

Հրաշք: Վոտքերն ավելի և ավելի արագ են վազում:

Իրիշկան գնդակի պես ցած է գլորվում, չի կարողանում շունչ քաշել. չի կարողանում կանդ առնել:

Սարսափելի յե:

Յեվ ահա Իրիշկայի վրա յեն գալիս այծերը. մի սպիտակ փոքրիկ ուլ նրա վոտքերի տակ է ընկնում, և հանկարծ Իրիշկան պառկում է նրա միջքին:

— Վա՛սա՛յ... ինչքան բարձր սար եր... յերբեք մտքովս չեմ անցնի, — և Իրիշկան շունչ է քաշում:

Իսկ կրծքում ինչ վոր բան է թպրտում արագ-արագ և խփում է թի՛կ-թա՛կ, թի՛կ-թա՛կ:

— Վա՛յ մամա, ինչ վոր բան թպրտում է ա՛յ, այստեղ:

— Ա՛յ անխելք, չե՞ վոր ալդ քո սիրտն է:

— Իսկ ինչո՞ւ յե ախպես խփում:

— Նա միշտ ել խփում է, միայն թե կամաց և հավասար, ինչպես իմ ձեռքի ժամացույցը: Իսկ վազելուց և շոգից արյունդ յեռում է, և սիրտդ ել սկսել է ուժեղ և արագ խփել:

— Դու ել սիրտ ունենա:

— Իհարկե, — ասում է մայրը և գրկում Իրիշկային: — Լսում ես՝ ինչպես է խփում: Բոլոր մարդիկ ել սիրտ ունենա: Քանի դեռ մարդը կենդանի չէ, սիրտը խփում է, իսկ յերբ մեռնում է, սիրտը դադարում է խփելուց:

— Ինչո՞ւ յե դադարում:

— Հոգնում է: Մաշվում է:

— Լավ բան է, — գարմանում է Իրիշկան, — կտորվել էլ կարող է:

— Կարող է, յերբ նրան չպահպանես՝ կկտորվի:

Արևն այրում է Իրիշկայի բաց գլուխը:

Թաշկինակը նրա գլխից վայր եր ընկել և թավարում եր ճամպին:

Իրիշկան բարձրանում է քարերի վրայով, վոր Թաշկինակը վերցնի: պետք է շոգից սիրտը պահպանել, — մտածում է նա: Իսկ սպիտակ ուլը գնում է նրա հետևից. ափանջներն է շարժում, գլուխն է թափահարում, լեզուն է հանում:

— Մը-մը-ը-ը...

— Վերցնենք այծիկին, նա կաթ կտա մեզ:

— Փոքրիկ է, նոր է ծնվել: Նա դեռ մոր կաթովն է սնվում, Մոտենում է այծը՝ լղար, լերկարամազ: Մկկում է, մկկում և ուլիկին տանում:

Մայրը քարերի տակ մի հով տեղ է փնտրում, իսկ Իրիշկան գնում է ուղիղ դեպի ծովի կողմը:

Այիքը բարձրանում է, վազում, թռչում է դեպի Իրիշկան՝ ահա տակով կանի: — Յեվ հանկարծ, հենց Իրիշկայի քթի տակ, այիքը չրվում է, քրքջում և միայն վտառներն է խուտուտում: Յեվ նորից, նորից ու նորից...

— Այ-այ-այ, — գլուխն ուրորում է Իրիշկան: — Այ չարածճի, դու այդ բոլորը դիտամք ես անում...

Մամ, նստացուս ինչ ծովի միջի քարին — լես խեչափարնեին կնայիմ:

Խեչափարները քարերի արանքում սողում են դեպի ջրի խորքերը: Չանչեքը շարժում:

Մամ, խեչափարներն ել սիրտ ունենա: Չի պատասխանում, պառկել է հովին և աչքերը փակել:

Դե, ջրի միջով դեպի ափ, վորպեսզի խեչափարները վտառիցդ չբռնեն:

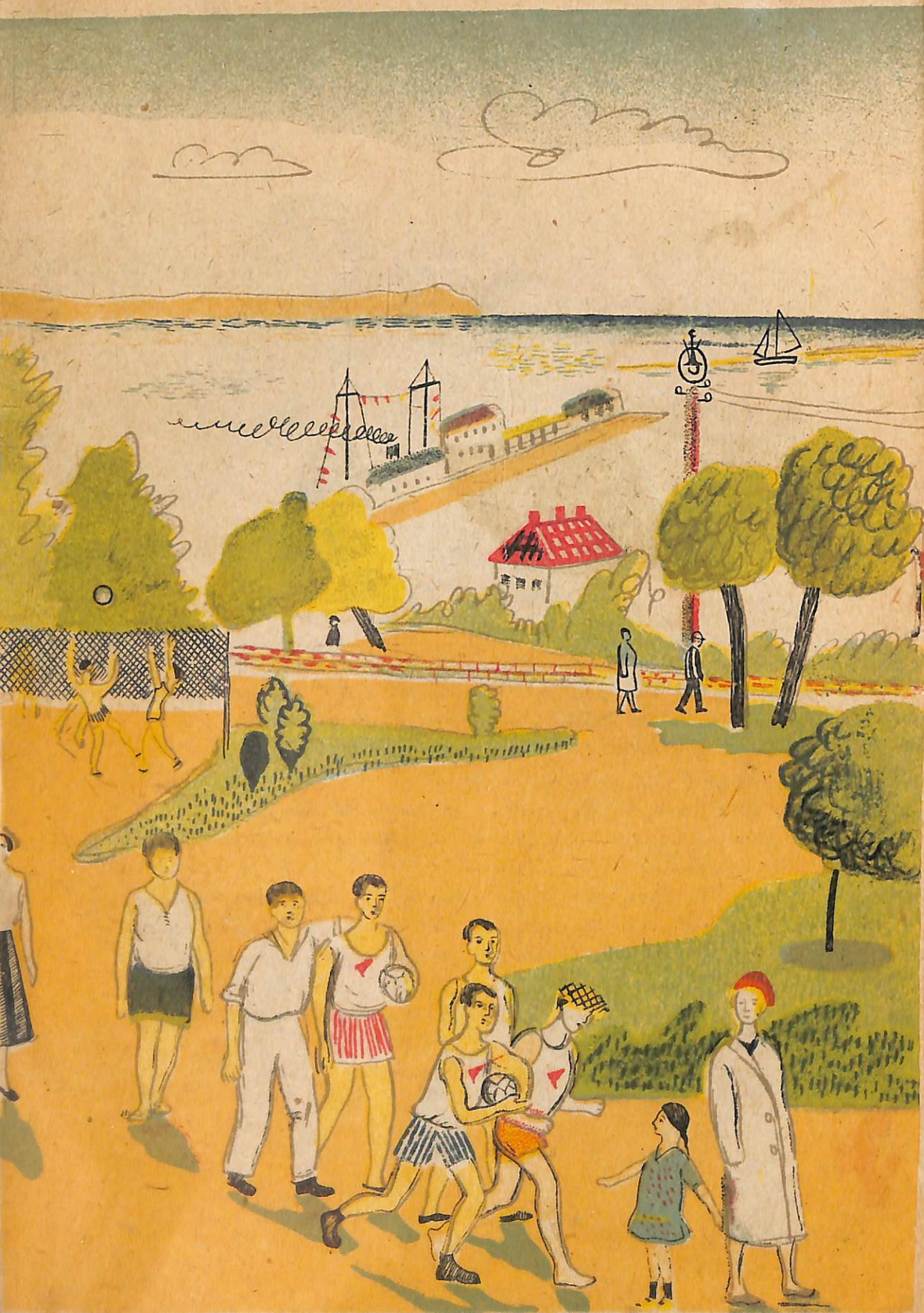

— Մամ, դու քնած ես, թե՛ մեռել ես...
 Նստում ե ե գլուխը դնում մոր կրծքին:
 Կենդանի յե: Միտը խփում ե սովորականի պես: Հենց այն-
 պես քնելի:
 Ավագի, մանրիկ քարերի ու խեցիների վրա Իրիշկան ել ե
 տեղավորվում:
 Իսկ բարձի փոխարեն, գլուխը մոր վրա յե դնում:
 Շըփ-շըփ, — լսվում ե թիակների ձայնը:
 Մոտենում ե մի կանաչ նավակ:
 Ձկնորսներն սպիտակ գլխարկներով, սև տրուսիկներով, նա-
 վակն ափ են դուրս հանում:
 Ծովի ծայրին ծուխ ե լերևում:
 Մեծ ե ծովը... և յողի հոտ ե փչում:
 Թըփ:
 Մալրիկի փորի մեջ, ուղղակի Իրիշկայի ականջի տակ, ինչ
 վոր բան ե շարժվում:
 Գուցե սիրտն ե:
 Վնչ, սիրտը պետք ե ժամացույցի պես խփի, իսկ սա շարժվեց
 ու լռեց:
 Մալրիկի սիրտը կրծքումն ե — միթե նա կարող ե ճամպորդել:

— Մամ, — արթնացնում ե Իրիշկան, — արթնացիր:
 Քո մեջ ինչ վոր բան ել ե շարժվում: Չլինի՞ թե դու յերկու
 սիրտ ունես: Ինչիդ ե պետք այդքանը:
 Մալրն արթնանում ե և ծովին ե նայում:
 — Կուզե՞լիր յեղբայր ունենար
 — Դե, — ասում ե Իրիշկան, — յեղբայրը հո փողոցում ընկած
 չի: Ավելի լավ կլինի ասես, թե ինչ ե ախտեղ շարժվում:
 Այն ժամանակ մալրն ասում ե:
 — Իհարկե՛ հիմա յես յերկու սիրտ ունես. մեկը՝ իմը, միուսը
 յերեսայինը: Այդ նա յե շարժվում: Իսկ նրա սիրտն այնքան փոքր
 ե, վոր խփոցը չի լսվում: Նա դեռ փոքր ե, ալ, այսքան ե, նա
 իմ փորի մեջ ե մեծանում, ինչպես սերմը՝ հողի մեջ: Յերբ մեծանա,
 ամրանա — դուրս կգա, կծնվի, կասլըի, փոքրիկ մարդ կդառնա:
 — Յես ել այդպես ելի:
 — Այո: Բոլոր յերեսայիններն ել այդպես են լինում:
 — Ուլիկն ել:
 — Ուլիկն ել:
 — Դեռ ել:
 — Յես ել:
 — Հա-ա... — ասում ե Իրիշկան և մտածում ե, մտածում:

— Իսկ նա ափտեղ ինչպես չի խեղդվում:

— Ինչպես վոր ձկներն ու խեղդեալները չեն խեղդվում ջրի մեջ, նրա համար ել ափտեղ ամեն ինչ հարմարեցրած է: Նա ինձ հետ միասին է շնչում, իմ սննդով է սնվում:

— Դժվար չի քեզ համար, — հարցնում է Իրիշկան:

— Քանի դեռ փոքր ե — վոչինչ: Իսկ յերբ մեծանա, կծանրանա և դժվար կլինի շարժել նրան:

Յես գիտեմ, — ասում է Իրիշկան, — վոր դրա համար ել դու դանդաղ ես քալում, չես վազում, վորպեսզի նրա սիրտը չկտրվի:

— Այո, իհարկե, փորպեզի չվնասվի: Թե չե՝ հիվանդ կծնվի: Բայց պետք է առողջ ծնվի:

— Այո, իհարկե: Անպատճառ:

Ծովի վրա ել վնչ մի նավակ:

Ծովը փայլում է ապակու պես:

Ձկնորսները բարձրանում են սարը:

Քարերի ստվերներն ավելի լեն փոքրանում:

Ճաշի ժամանակ է. գնանք:

Յեվ նույն ճամպով դեպի վեր գնացին:

— Կամաց քալի՛ր, — ասում է Իրիշկան և ճամպից քարերն է հեռացնում, — Թե չե հիվանդատ կծնվի:

Իսկ վերևում, նրբանցքում, մայրը ձեռից ամուսնու բռնել է, վորպեսզի ձիու վտառերի տակ չընկնի, կամ վտառը քարի չդիպչի: Հանգստյան տունը խփում են ճաշի դռները:

Ճաշարանի դռան մոտ նրանց են հասնում մի խումբ կոմյերիտականներ. վալեյ-բոլի գնդակով խաղաղաշտից են դալիս և ուրախ հրում են միմյանց:

Իրիշկան տարածում է ձեռքերը, կտրում է ճամպան:

— Կամաց, — բացականչում է նա, — մայրիկին դետին չզցե՛ք: Նա լերեխա ունի: Փոքրիկի սիրտը կտրոզ է կտրվել:

Յեվ նրա սիրտն ուժեղ թպրտում է:

Վախից է, Թե՛ շոգից:

Ամռան արևը շատ տաք է Ուրեսայում:

Ծովն ել այնքան մեծ է...

ՀՀ Ազգային գրադարան

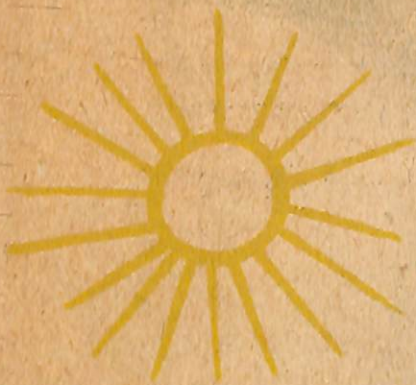
NL0395148

5085

ԳԻՆԸ՝ 1 Ռ.

ԳԻՆ

ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

891.715
U-61